

Värna våra vilda naturresurser

LEVANDE LANDSBYGD Våra viltstammar är rikare än någonsin under historisk tid och fiskstammarna har svarat positivt på regleringar. Men ett långsiktigt hållbart nyttjande av vilt- och fiskresursen kräver en mängd förändringar, inte minst i attityder, skriver fem forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet.

Vilt och fisk ger oss stora mängder hälsosam och klimatsmart mat. De vilda djuren berikar även miljön och den övergripande biologiska mångfalden, samt ger oss möjlighet till upplevelser och turism. Vi anser att det är hög tid att lyfta viltet och fiskens viktiga ekosystemtjänster inom de areella näringarna och utvecklingen av landsbygden.

Det finns många goda skäl att öka nyttjandet av de resurser som våra vilda djur kan bidra med. Det måste dock åtföljas av vilt- och fiskevårdsinsatser som gör att stammarna av vilt och fisk kan beskattas uthålligt. En sådan utveckling erbjuder många möjligheter för såväl människor som djur och växter, men även stora utmaningar.

”

Vilt och fisk skapar möjligheter för småskalighet, vilket utgör en allt mindre del i det övergripande areella brukandet.

I Sverige äter vi mellan 15 000 och 20 000 ton viltkött varje år. Det motsvarar 3–4 procent av den totala köttkonsumtionen (480 000 ton år 2011). Detta är förmodligen unikt i världen. Våra viltstammar är också rikare än någonsin under historisk tid. Där emot äter vi mindre fisk än i många andra länder, knappt 20 kilo per person och år. Mängden landad vild matfisk var i Sverige 85 000 ton år 2011, ungefär hälften av konsumtionen. Våra fiskstammar har dock svarat positivt på sentida regleringar av fisketrycket.

Rika vilt- och fiskstammar erbjuder viktiga ekosystemtjänster, det vill säga resurser för oss människor och andra organismer. Det är hög tid att lyfta dessa i diskussionen om landsbygdens utveckling och möjligheter. Ekosystemtjänster är sedan länge identifierade i konventionen för biologisk mångfald som centrala för det långsiktiga bevarandet av livet

på jorden. De brukar delas in i bidragande, reglerande, stödjande och kulturella:

• **Bidragande:** Funktioner som bidrar till våra egna, kortsiktiga behov. Utöver mat och skinn, bidrar vilt och fisk med upplevelser, jakt- och fisketurism. Fisk och skaldjur bidrar även med foder till odlingar av fisk, kyckling och fläsk.

• **Reglerande:** Mer övergripande, klimatrelaterade funktioner. Växtätande klövdjur motverkar förbuskning av landskapet, fisk och skaldjur hindrar igenväxning av vattendrag genom att binda upp kol och näringsämnen.

• **Stödjande:** Hjälpfunktioner som skapar möjligheter för andra arter. Många viltarter sprider fröer och gödsel, bävern bygger dammar, fisk och skaldjur bidrar med många akvatiska funktioner.

• **Kulturella:** Sociologiska funktioner särskilt kopplade till oss människor. Jakt och fiske var grundläggande för vår överlevnad långt innan jordbruket utvecklades. Rika vilt- och fiskstammar skapar även en närhet till naturen, kanske i synnerhet för ett naturälskande folk som svenskar.

Vilt och fisk skapar möjligheter för småskalighet, vilket utgör en allt mindre del i det övergripande areella brukandet. Jakt, fiske, eko- och matturism. En kräfte går att sälja tre gånger: fiske, tillagning och förtäring. Det ger människor möjligheter att diversifiera sina lantbruksverksamheter. Samtidigt skulle alltså en sådan utveckling främja den biologiska mångfalden, som tidigare burits av det småskaliga och lågintensiva brukandet. Ett vildsvin plöjer, sår och gödslar, och kan sedan säljas tre gånger, precis som en kräfte.

Möjligheterna är dock inte utan utmaningar och begränsningar. Östersjön är hårt belastad av gifter och gödning, vilket får konsekvenser för såväl fisk som säl och andra akvatiska organismer. En ökning av viltstammarna skulle innebära ytterligare påfrestningar för det konventionella jord- och skogsbruket, och även ökade risker i trafiken. En viktig aspekt är hälsan hos de vilda djuren, konkurrens om resurserna såväl mellan arter såväl som mellan människa och de vilda djuren.

Det är viktigt att det konventionella jord- och skogsbruket uppvisar större acceptens för de vilda djurens påverkan på monokulturerna av kommersiella grödor och träd. Det industriella fisket ger plats åt småskalighet och kustnära fiske. Areal-, region- och utvecklingsbidrag kan styras mot vilt- och fiskevårdsinsatser. Vidareförädling av vilt- och fiskprodukter, förenklingar av regelverk för utveckling och nyetablering av verksamhet, förbättrad infrastruktur för produkthantering samt fortsatt utveckling av redskap är andra önskvärda åtgärder.

En kräfta går att sälja tre gånger: fiske, tillagning och förtäring, skriver författarna. FOTO: DANIEL NILSSON

Ett långsiktigt hållbart nyttjande av vilt- och fiskresursen kräver en mängd förändringar, inte minst i attityder, flankerat av tillämpbar forskning och en adaptiv förvaltning. De ekologiska, ekonomiska och sociologiska konsekvenserna måste följas upp med kunskapsbaserad information och en konstruktiv dialog mellan forskning och samhälle. Tillsammans har vi stora möjligheter att skapa ett vildare Sverige med en rik mångfald av såväl livs- som nyttjandeformer.

CARL-GUSTAF THULIN

föreståndare, Centrum för vilt- och fiskforskning, SLU

ANNE-MARIE DALIN

professor, Institutionen för kliniska vetenskaper, SLU

LARS EDENIUS

professor, Institutionen för vilt, fisk och miljö, SLU

PETTER KJELLANDER

professor, Institutionen för ekologi, SLU

MAGNUS APPELBERG

prefekt, Institutionen för akvatiska resurser, SLU